

Декоративно-
прикладне мистецтво

та народні художні промисли

Декоративно-прикладне мистецтво є підґрунтям і основою кожної національної культури. Саме воно поєднує всі види художньої та творчої діяльності кожного народу.

Твори декоративно-прикладного мистецтва здавна прикрашають побут, живуть та вмирають разом з багатьма поколіннями. В них знайшли своє відображення цілі епохи та життєві уклади, ідеали та смаки різних людей різних часів.

Зазвичай, народні майстри виготовляли предмети побуту або для себе, або для когось з односельців та користувались ними у своєму селянському господарстві. Народними майстрами було зроблено безліч різного знаряддя праці, дерев'яного начиння, іграшок, домотканого полотна, вишивок тощо.

Різьблення

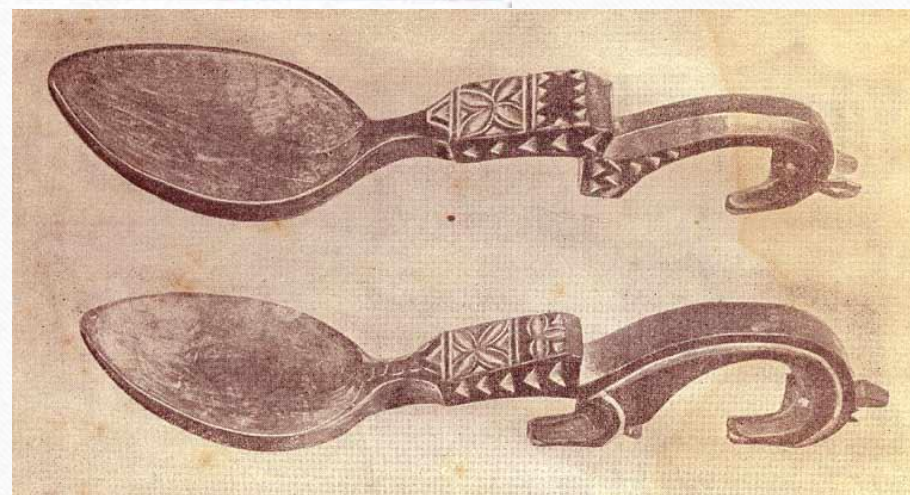
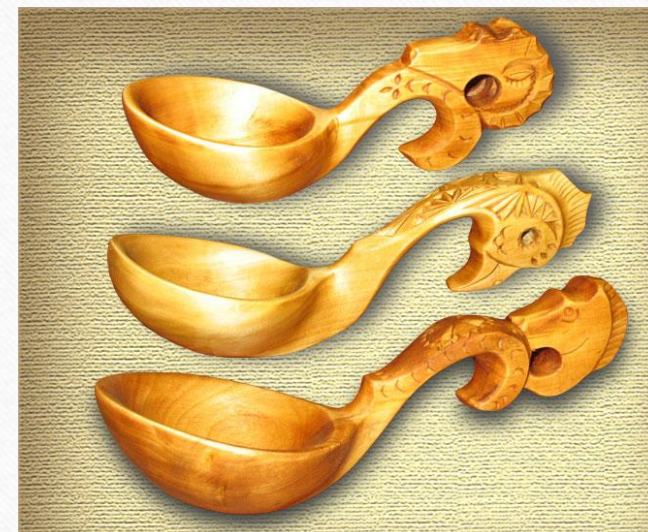
У ХІХ ст. різьблення в Україні досягло найвищого рівня. Різьбленням оздоблювали деталі будівель — одвірки, сволоки, балки, калічники, піддашні дошки, горішні вікна. В інтер'єрі житла різьбленням прикрашали віконниці, одвірки, полички, мисники. Особливу увагу різьбярі приділяли сволоку, який займав більше місця в інтер'єрі. Часто його оздоблювали плосковиймчастим різьбленням з мотивами розеток, кіл, смужок, ламаних ліній, бокові частини іноді профілювали крученим орнаментом. Традиція оздоблення сволоків існує в народному будівництві досі.

У Центральній та Східній Україні, де здавна було розвинуте різьбярство, зразків народної скульптури XVII–XIXст. збереглося дуже мало. Тут переважали вироби побутового призначення, окремі деталі яких можна віднести до народної скульптури — це закінчення ковшів, черпаків, ложок, стовпців воріт.

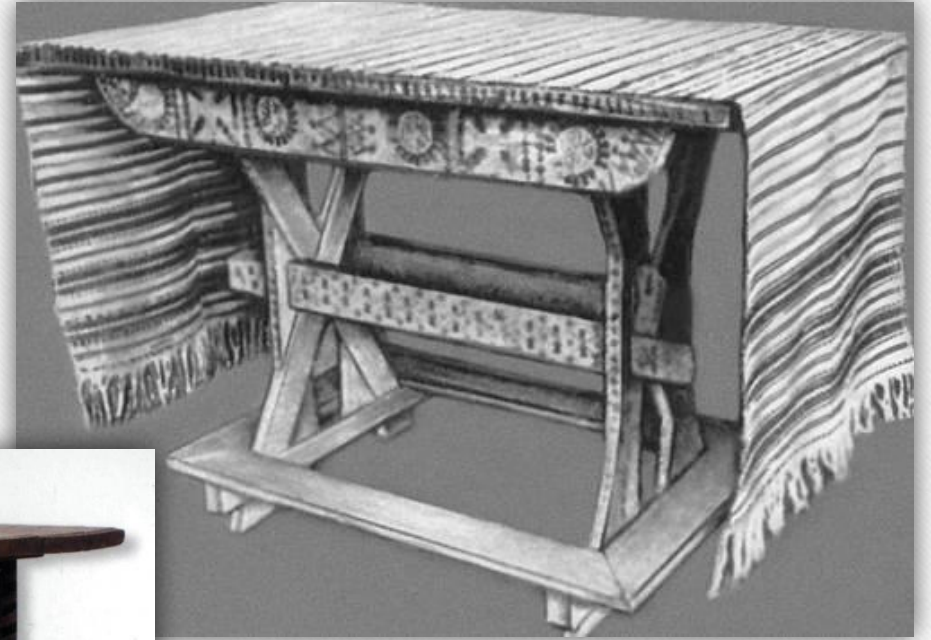

Майстри щедро оздоблювали різбленням предмети побутового і господарського призначення. Скрині, столи, ліжка, миски, тарілки прикрашались орнаментальним різбленням.

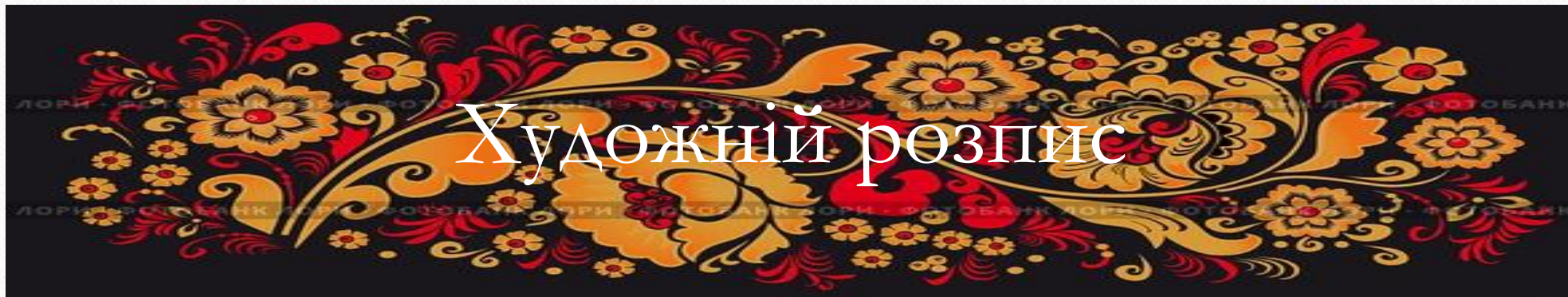

Про широке розповсюдження цього виду народного мистецтва в XIX ст. свідчать численні дослідження у різних регіонах України та літературні джерела про селянський побут.

З XIX ст. починається формування настінного розпису виключно орнаментального характеру.

Настінний розпис належить до найпізніших за часом виникнення видів народного мистецтва, тому увібрав у себе деякі традиції та елементи, характерні для вишивки, писанкарства, килимарства, виготовлення кахлів, ткацтва тощо. Настінний розпис інколи замінював прийоми прикрашення сільської хати, а інколи співіснував з ними, виявляючи і підкреслюючи архітектурну конструкцію цієї хати.

Малюнок створювався без попередніх ескізів, без розподілу на етапи, здійснювався одразу, а найчастіше просто поновлювався. Це робилось двічі на рік — після нового мащення перед весняними й осінніми святами. Займались розписом лише жінки.

Фарби були переважно природного походження: сажа, сік лободи, ягоди бузини, відвар цибулиння, сік вишень, шовковиці, кручених паничів, пелюсток соняшника, пасльону тощо, застосовували також анілінові фарби та глини. Рослинний сік змішували часто з білою перетертою глиною, товченими вуглинами чи сажею, з червоною глиною або й просто поєднували різні глини. Це давало можливість майстриням одержати цілу палітру різноманітних кольорів та їх відтінків при розписуванні, тому розпис двома-трьома фарбами майже не зустрічався. Як в'язучу речовину до саморобних барвників додавали яєчний жовток чи молоко, фарба із таким додатком була тривкішою і не линяла.

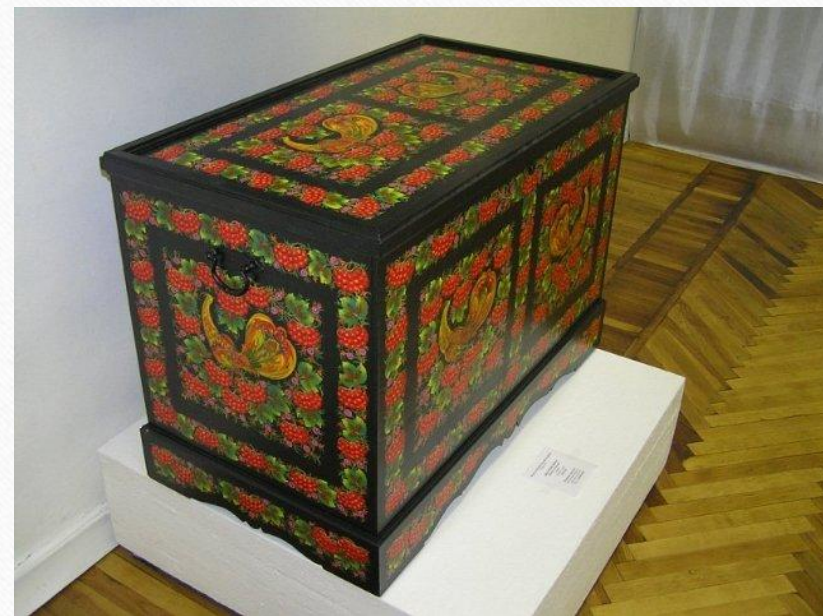

Розпис починався і зосереджувався на печі, на комині, потім малюнок переходив на стіну, продовжувався над вікнами, по кутках. На печі зображували схематичних птахів (павичів, грифонів, фазанів), дерево життя з птахами, спіралі, диски, що обертаються, хрести в колі, зигзаги, розетки, рослинні орнаменти, напівовали, різного роду сузір'я — символіку ще від первісних часів.

На початку ХІХ століття розпис поширився на предмети домашнього вжитку - посуд, скрині, брички.

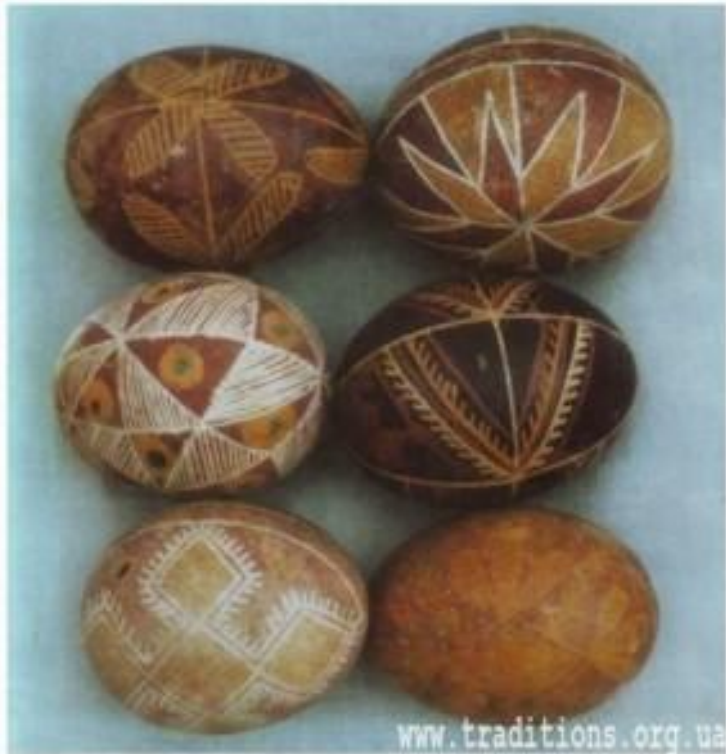
Писанкарство

У XIX ст. **писанкарство** у різних художніх варіантах побутувало на всій території України, про що свідчать давні колекції українських писанок у музеях Києва, Лубен, Львова, Кракова, Варшави, Брно та ін. Найдавніші писанки зберігаються у фондах Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України і походять зі сіл Острів (1882 р., Львівщина), Слобідка (1891 р., Поділля) та ін.

Різноманітні писанкові малюнки умовно можна поділити на геометричний, солярний, рослинний, тваринний та релігійний орнамент. Українській писанці не властива реалістична чи натуралістична передача навколишнього світу, розпис її цілком умовний.
Лінія та оконтурована барвна пляма — найважливіші засоби творення орнаменту.

Найбільш давнім мотивом в орнаментах писанок вважається сонячний знак — крапка, кружок, хрест, павучок, свастика, зірки, (трьох, чотирьох, шести та восьмипроменеві). Ромб в орнаменті вважається символом родючості. Вісім таких ромбів утворюють «грецьку» восьмипроменеву розету. Триверт, тризуб, свастика. Ці знаки в давні часи мали містичне та міфологічне значення, вважалися символами руху сонця, плодючості, вічного продовження життя. В деяких варіантах тризуб відомий і як «дерево життя» — батько, мати, дитина.

www.hucul.if.ua

Таким же давнім, як культ Сонця є і культ води. В орнаментальну систему він увійшов у вигляді хвилястих ліній і відомий під назвою «меандр», «безкінечник». Був у міфології древніх слов'ян і культ заклинання Змія, що живе на небі і відає заплідненням всього живого. Його зображували у вигляді «сосонки» — зеленої гілочки. Ту ж функцію виконує віночок із хвоща, яким українці огортають паску. Майже весь рослинний орнамент, що зустрічаємо на писанках, здебільшого пов'язаний з лікувальними властивостями трав, квітів, дерев, а писанки, декоровані ним правили за своєрідні амулети, «обереги».

UKRAINE

жний регіон
 колориті та
 ких писанок
 , червоного,
 метричного
 ють розети,
 ванні в стилі
 овні писанки
 , червоному,
 слинний чи
 Для писанок
 метричного
 , чорному та
 зображення
 нів, пташок.
 г має значно
 ги на темно-
 чорному тлі.

Вишивка

У ХІХ столітті в Україні, крім гаптування, тобто вишивання золотом і сріблом, що виконувалися в монастирях черницями, існувало багато поміщицьких майстерень, де жінки-кріпачки вишивали речі панського побуту: скатерки, серветки, різноманітний одяг, предмети оздоблення інтер'єру.

В XIX столітті набуває поширення вишивка білим шовком на тонкій прозорій тканині. Нею прикрашали очіпки, шарфи, носові хустинки, різноманітні деталі жіночого вбрання. В основі орнаментациї — тонко прорисовані вибагливі квіти, пишні букети, перев'язані стрічками, бантами. Для підсилення святковості й піднесеності додавали золоту і срібну нитки, мереживо.

Презентацію підготувала
учениця 10-Ф класу
Рискаль Анна